

De consequenties van de wijziging van rechtsbeschermingsprocedures over elektra

Rijksuniversiteit Groningen, vakgroep Staatsrecht, Bestuursrecht en Bestuurskunde, Bert Marseille¹

27 maart 2024

1. Inleiding, vraagstelling

Voor een aantal besluiten ter realisering van elektriciteitsprojecten in verband met de aanleg, uitbreiding en verdeling van hoog- en middenspanning geldt dat daartegen beroep in twee instanties openstaat. Na beroep bij de rechtbank is hoger beroep mogelijk bij de Afdeling bestuursrechtspreek van de Raad van State (hierna: de Afdeling).

Het wetsvoorstel Wet versterking regie volkshuisvesting² maakt het mogelijk het aantal besluiten waarin sprake is van beroep in eerste en enige aanleg bij de Afdeling, uit te breiden. Dit kan zorgen voor versnelling van rechtsbeschermingsprocedures. Wijziging van beroep in twee instanties naar beroep in één instantie kan er toe leiden dat de onzekerheid over de houdbaarheid van het besluit als gevolg van het aanwenden van rechtsmiddelen tegen dat besluit, aanzienlijk korter duurt, simpelweg omdat daarvoor niet de uitkomst van twee procedures bij de rechter, maar slechts van één procedure hoeft te worden afgewacht.

In de memorie van toelichting van de Wet versterking regie volkshuisvesting wordt over het voornemen tot wijziging van de procedure van rechtsbescherming gemeld dat, om doorlooptijden van beroepsprocedures te kunnen verkorten, het wetsvoorstel een grondslag aan de Omgevingswet toevoegt om bij algemene maatregel van bestuur tijdelijk besluiten voor categorieën projecten aan te wijzen, waarvan de versnelde uitvoering gewenst is vanwege zwaarwegende maatschappelijke belangen. “Op deze bij algemene maatregel van bestuur aangewezen categorieën van projecten”, zo vervolgt de memorie van toelichting, “worden de volgende procedurele versnellingen van toepassing:

- vervanging van het huidige beroep in twee instanties (bij de rechtbank en vervolgens bij de Afdeling) door beroep in één instantie bij de Afdeling bestuursrechtspreek; en
- naar analogie van de procedurele versnellingen uit de Crisis- en herstelwet:
  - o uitspraak door de Afdeling binnen zes maanden;
  - o versnelde behandeling van beroep; en
  - o geen beroepsgronden na afloop van de beroepstermijn.”

Over het begrip ‘zwaarwegende maatschappelijke belangen’, dat dient als criterium voor het aanwijzen van projecten waarvoor beroep in één instantie geldt, meldt de memorie van toelichting dat het alleen gaat om projecten met een grote maatschappelijke urgentie en betekenis voor de samenleving.

Mocht het wetsvoorstel tot wet worden, dan kan dit consequenties hebben voor het aantal procedures over elektriciteitsprojecten in verband met de aanleg, uitbreiding en verdeling van hoog- en middenspanning dat door de rechtbanken en door de Afdeling wordt behandeld.

---

¹ Omdat aan het onderzoek ook een substantiële bijdrage is geleverd door vier student-assistenten (Leah van Biesebeek, Rani Dev, Nathalie de Haan en Aniek Hansma), wordt in het rapport gesproken over ‘wij’, als over onderzoekactiviteiten wordt gesproken.

² *Kamerstukken II 2023/34, 36512.*

Aangenomen kan worden dat wanneer voor projecten wordt vastgesteld dat daarbij ‘zwaarwegende maatschappelijke belangen’ aan de orde zijn, dit als consequentie heeft dat rechtbanken minder zaken zullen behandelen en de Afdeling meer. Om welke aantallen het gaat, kan uiteraard niet met zekerheid worden gezegd. Dat is afhankelijk van verschillende parameters.

- In de eerste plaats is van belang tegen hoeveel besluiten betreffende elektriciteitsprojecten waartegen beroep bij de rechtbank openstaat, beroep wordt ingesteld.
- In de tweede plaats is van belang tegen hoeveel rechtbankuitspraken over besluiten betreffende elektriciteitsprojecten hoger beroep wordt ingesteld.
- In de derde plaats is van belang hoe het criterium ‘zwaarwegende maatschappelijke belangen’ wordt ingevuld.

Hoe het criterium ‘zwaarwegende maatschappelijke belangen’ zal worden ingevuld, is op dit moment niet bekend. Wel is het mogelijk om, op basis van een inventarisatie van procedures die in de afgelopen jaren bij rechtbanken en de Afdeling zijn gevoerd, een inschatting te maken van de mogelijke gevolgen van de wijziging van het systeem van rechtsbescherming over de betreffende projecten waarbij zwaarwegende maatschappelijke belangen spelen.

Dit onderzoek beoogt een dergelijke inventarisatie te bieden, waarbij – om die inventarisatie context te verlenen – ook wordt gekeken naar het aantal uitspraken van de Afdeling als rechter in eerste en enige aanleg over besluiten betreffende elektriciteitsprojecten en naar uitspraken over bestemmingsplannen die betrekking hebben op die projecten.

Daartoe zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

- Hoeveel zaken gaan er gemiddeld per jaar naar de rechtbank in beroep en hoeveel daarvan gaat in hoger beroep naar de Afdeling?
  - o Hoeveel zaken bij de rechtbank zijn er
    - over omgevingsvergunning voor afwijken bestemmingsplan (bp) ten behoeve van de genoemde projecten (waarbij wordt onderscheiden tussen projecten met en zonder rijks-/provinciale of losse coördinatie)
    - over omgevingsvergunning voor bouwen van genoemde projecten
    - over omgevingsvergunning voor ruimtelijke inpassing van genoemde projecten
    - over de coördinatieregeling voor dit soort projecten
- Hoeveel zaken gaan al in eerste en enige aanleg naar de Afdeling?
  - o Aantal zaken per jaar bij Afdeling in eerste en enige aanleg:
    - over bp-wijziging/inpassingsplan t.b.v. genoemde projecten; en
    - over omgevingsvergunning voor afwijken bp t.b.v. genoemde projecten en/of omgevingsvergunning voor het bouwen ervan, die al dan niet gecoördineerd zijn voorbereid met toepassing van de coördinatieregeling uit de Wet ruimtelijke ordening (Wro) (met een besluit waarop al beroep in één instantie van toepassing is).
  - o Aantal zaken per jaar bij de Afdeling in hoger beroep:
    - over omgevingsvergunning voor afwijken bestemmingsplan (bp) ten behoeve van de genoemde projecten (waarbij wordt onderscheiden tussen projecten met en zonder rijks-/provinciale of losse coördinatie)

- over omgevingsvergunning voor bouwen van genoemde projecten
  - over omgevingsvergunning voor ruimtelijke inpassing van genoemde projecten
  - over de coördinatieregeling voor dit soort projecten
- Zijn de zaken meervoudig of enkelvoudig behandeld?
  - Wat zijn de doorlooptijden per zaak, waarbij – als mogelijk – de volgende vragen worden beantwoord:
    - Is het verweerschrift tijdig ingebracht?
    - Is gedurende de procedure een herstelbesluit genomen (art. 6:19 Algemene wet bestuursrecht (Awb))?
    - Is de Stichting Advisering Bestuursrechtspraak (StAB) om een deskundigenbericht gevraagd?
    - Hoeveel zittingen waren nodig per zaak (als dat mogelijk is, ook of er een voorlopige voorziening is geweest in de zaak)

Beantwoording van deze vragen kan helpen een inschatting te maken van de consequenties van de mogelijke wijziging van de procedure van rechtsbescherming voor deze projecten.

In de eerste plaats geldt dat als bekend is hoe vaak op dit moment bij rechtbanken wordt geprocedeerd tegen besluiten over dit soort projecten, er beter zicht is op de consequentie van een bepaalde invulling van het criterium ‘zwaarwegende maatschappelijke belangen’ voor de toename van het aantal procedures in eerste en enige aanleg bij de Afdeling over deze projecten.

In de tweede plaats geldt dat als bekend is in welke mate tegen wat voor soort besluiten over elektriciteitsprojecten in verband met de aanleg, uitbreiding en verdeling van hoog- en middenspanning op dit moment hoger beroep bij de Afdeling wordt ingesteld, vastgesteld kan worden hoe zeer de belasting van de rechtspraak als geheel (rechtbanken en Afdeling) afneemt als in besluiten over dergelijke projecten, vaker dan nu het geval is, de regel gaat gelden dat sprake is van beroep in eerste en enige aanleg bij de Afdeling. Van belang daarbij is dat hoe vaker op dit moment sprake is van het instellen van hoger beroep in zaken betreffende dit soort projecten, hoe groter de winst is in termen van de belasting van het systeem van rechtsbescherming bij wijzigingen daarvan zoals voorzien in het wetsvoorstel.

In de derde plaats geldt dat zicht op het aantal uitspraken van de Afdeling als rechter in eerste en enige aanleg ter zake van besluiten over elektriciteitsprojecten, een beeld kan bieden van de relatieve toename van het aantal door de Afdeling te behandelen zaken, mocht ervoor worden gekozen om met toepassing van het criterium ‘zwaarwegende maatschappelijke belangen’ voor meer zaken over elektriciteitsprojecten te bepalen dat daarvoor beroep in eerste en enige aanleg bij de Afdeling geldt.

2. Opzet van het onderzoek

Kern van het onderzoek is een inventarisatie van het aantal zaken over elektriciteitsprojecten in verband met de aanleg, uitbreiding en verdeling van hoog- en middenspanning waarin rechtbanken en de Afdeling de afgelopen jaren uitspraak hebben gedaan.

Bij die inventarisatie is van belang niet alleen vast te stellen om welke aantallen het gaat, maar ook wat de aard is van deze projecten, zodat voor verschillende mogelijke invullingen van het criterium 'zwaarwegende maatschappelijke belangen' kan worden nagegaan wat de consequenties zijn van de vervanging van beroep in twee instanties door beroep in één instantie, voor de verwachte toename van het aantal zaken over deze projecten bij de Afdeling en de afname van het aantal zaken over dit soort projecten bij de rechtbanken.

Inventarisatie van de aantallen en de aard van de hogerberoepsprocedures over deze projecten bij de Afdeling kan inzicht verschaffen in de te verwachten afname van het aantal hogerberoepszaken bij de Afdeling.

De omvang van de inventarisatie

Ten behoeve van het onderzoek kijken we naar uitspraken in de periode 2015-2023.

Met toepassing van de zoektermen 'transformatorstation(s)', 'verdeelstation(s)', 'schakelstation(s)', 'hoogspanningsverbinding(en)', 'MVA', en 'Elektromagnetisch' inventariseren we relevante uitspraken van rechtbanken en van de Afdeling bestuursrechtspraak.

Op basis van die gegevens betreffende de uitspraken van rechtbanken en de Afdeling gedurende de periode 2015-2023 kan een inschatting worden gemaakt van de consequenties van de vervanging van beroep in twee instanties door beroep in één instantie voor het aantal door rechtbanken en Afdeling te behandelen zaken over elektriciteitsprojecten.

3. Uitkomsten van het onderzoek

3.1 Inleiding

In deze paragraaf beschrijven we de uitkomsten van het onderzoek. Dat gebeurt in twee stappen. Allereerst geven we een overzicht van de uitspraken die de inventarisatie heeft opgeleverd (par. 3.2). Daarna worden de belangrijkste bevindingen van de inventarisatie geanalyseerd (par. 3.3).

3.2 Inventarisatie van de verzamelde uitspraken

Bij de inventarisatie maken we onderscheid tussen de volgende categorieën uitspraken:

1. rechtbankuitspraken over elektriciteitsprojecten
2. uitspraken van de Afdeling als hogerberoepsrechter over elektriciteitsprojecten
3. uitspraken van de Afdeling als rechter in eerste en enige aanleg over elektriciteitsprojecten
4. uitspraken van de Afdeling als rechter in eerste en enige aanleg over bestemmingsplannen die
  - a. zien op het realiseren van een elektriciteitsproject
  - b. mede zien op het realiseren van een elektriciteitsproject
  - c. niet zien op het realiseren van een elektriciteitsproject, maar waarin wel sprake is van geschilpunten die voor het realiseren van (een) elektriciteitsproject(en) van belang kunnen zijn

Voor elk van die (sub)categorieën laten we een tabel zien met daarin de gevonden uitspraken, waarvan we de volgende gegevens vermelden:³

- het jaar waarin de uitspraak is gedaan
- (als het een rechtbankuitspraak betreft) de rechtbank die de uitspraak heeft gedaan
- een beschrijving van de aard van de zaak
- de wijze van behandeling, enkelvoudig of meervoudig
- het aantal maanden dat de procedure heeft geduurd⁴
- bijzonderheden met betrekking tot de procedure; het betreft de volgende aspecten:
  - o de uitspraak betreft een verzoek om voorlopige voorziening
  - o de uitspraak is weliswaar een einduitspraak, maar in het kader van de procedure is eerder een uitspraak gedaan op een verzoek om voorlopige voorziening
  - o de uitspraak is een einduitspraak waarin een verzoek om voorlopige voorziening, met toepassing van art. 8:86 Awb, is kortgesloten met het (hoger) beroep
  - o de uitspraak betreft een tussenuitspraak
  - o de uitspraak is weliswaar een einduitspraak, maar in het kader van de procedure is eerder een tussenuitspraak gedaan
  - o er is niet één keer een zitting gehouden, maar meer dan één keer, of er is juist (met toepassing van art. 8:57 Awb) afgezien van een zitting
  - o tijdens de procedure is, met toepassing van art. 6:19 Awb, een gewijzigd besluit genomen
  - o in het kader van de procedure is de Stichting Advisering Bestuursrechtspraak ingeschakeld om een deskundigenonderzoek te doen

Hier volgt het overzicht van de verzamelde uitspraken, per categorie.

Tabel 1 Rechtbankuitspraken over elektriciteitsprojecten

jaar	ecli	aard vd zaak	EK/ MK	duur in mnd	bijzonderheden	HB?
2016	nho:2236	Omgevingsvergunning voor het realiseren van een 150/20 kV transformatorstation	MK	24 ⁵		ja ⁶
2017	gel:4719	Omgevingsvergunning voor plaatsen schakelstation en erfafscheiding	nvt	7	Vovo hangende bezwaar, afgedaan met 8:57 Awb	nvt
2020	nho:? ⁷	Omgevingsvergunning voor wijzigen op drie locaties van tracé hoogspanningsverbindingen als neergelegd in het provinciaal inpassingsplan Netuitbreiding Kop van Noord- Holland - herstelbesluit II	?	?		ja ⁸
2021	nho:6584	Omgevingsvergunning aanleg 20 kV-elektriciteitsverbinding en afwijzing verzoek om handhaving	nvt	4	Vovo hangende bezwaar	nvt

³ In het kader van het onderzoek is ook gekeken naar informatie in de uitspraak over het moment waarop het bestuursorgaan een verweerschrift indient. Geen van de door ons bekeken uitspraken bevatte daarover informatie.

⁴ Omdat de uitspraken (een enkele uitzondering daargelaten) wel vermelden wanneer het bestreden besluit is genomen maar niet vermelden wanneer (hoger) beroep is ingesteld, is gerekend vanaf het moment van het besluit tot aan de datum van de uitspraak.

⁵ Partijen: bestuursorgaan, 13 eisers en vergunninghouder.

⁶ ECLI:NL:RVS:2017:1123.

⁷ Uitspraak niet in Porta Iuris.

⁸ ECLI:NL:RVS:2020:1955.

2021	nne:5042	Omgevingsvergunning plaatsing transformatorstation	EK	17		? ⁹
2022	nho:4193	Omgevingsvergunning voor plaatsen 6 transformatoren en 2 middenspanningsruimten op 150 kV transformatorstation	EK	12		? ¹⁰
2023	dha:15085 ¹¹	Vergunning ogv Algemene verordening kabels en leidingen gemeente Nieuwkoop voor plaatsen transformatorstations	MK	34 ¹²		? ¹³
2023	zwb:5526	Verlening watervergunning voor het onttrekken van grondwater t.b.v. aanleg 150 kV-leiding	nvt	3	Vovo hangende bezwaar	nvt

Tabel 2 Uitspraken van de Afdeling als hogerberoepsrechter over elektriciteitsprojecten

jaar	ecli	aard vd zaak	EK/ MK	duur in mnd	Bijzonderheden?
2017	1123 ¹⁴	Omgevingsvergunning voor het realiseren van een 150/20 kV transformatorstation	MK	13	
2020	1955 ¹⁵	Omgevingsvergunning voor wijzigen op drie locaties van tracé hoogspanningsverbindingen als neergelegd in het provinciaal inpassingsplan Netuitbreiding Kop van Noord- Holland - herstelbesluit II	EK	5	Kortsluiting vovo en hoofdzaak

Tabel 3 Uitspraken van de Afdeling als rechter in eerste en enige aanleg over elektriciteitsprojecten

jaar	ecli	aard vd zaak	EK/ MK	duur in mnd	Bijzonderheden?
2015	585	Inpassingsplan 'Schakel- en transformatorstation Breukelen-Kortrijk' + uitvoeringsbesluit waarin ontheffing werd verleend t.a.v. zekere diersoorten aan de BV die verantwoordelijk is voor de bouw van een hoogspanningsstation	MK	8	
2015	2906	Inpassingsplan 'Transformatorstation Oostzaan'	EK	6	
2015	3642	Uitvoeringsbesluiten ter uitvoering van het rijksinpassingsplan "Randstad 380 kV-verbinding Noordring Beverwijk - Zoetermeer (Bleiswijk)". Er zijn er 24 genomen, tegen zes hiervan is beroep ingesteld ¹⁶	EK	8	
2016	465/ 496	Inpassingsplan DW380 Doetinchem - Voorst: aanleg nieuwe hoogspanningsverbinding tussen Doetinchem en de grens bij Voorst	MK	11	StAB ingeschakeld
2016	1495	Rijksinpassingsplan "Hoogspanningsstation Rilland": aanleg hoogspanningsstation	MK	8	
2017	238	Inpassingsplan 'Netuitbreiding Kop van Noord-Holland'	MK	10	
2017	2738	Inpassingsplan 'Netuitbreiding Kop van Noord-Holland'	MK	6	Beroep tegen besluit genomen na

⁹ Geen gerelateerde hogerberoepsuitspraak gevonden, maar niet uitgesloten dat wel hoger beroep is ingesteld, maar dat de Afdeling nog geen uitspraak heeft gedaan.

¹⁰ Geen gerelateerde hogerberoepsuitspraak gevonden, maar niet uitgesloten dat wel hoger beroep is ingesteld, maar dat de Afdeling nog geen uitspraak heeft gedaan.

¹¹ Zelfde uitspraak als RBDHA:2023:20784.

¹² Twee partijen.

¹³ Geen gerelateerde hogerberoepsuitspraak gevonden, maar niet uitgesloten dat wel hoger beroep is ingesteld, maar dat de Afdeling nog geen uitspraak heeft gedaan.

¹⁴ Rb-uitspraak: ECLI:NL:RBNHO:2016:2236.

¹⁵ Rb-uitspraak: niet in Porta Iuris.

¹⁶ Het betreft de tweede fase van een project waarover eerder is geprocedeerd en waarin de ABRvS op 5 juni 2013 uitspraak heeft gedaan (ECLI:NL:RVS:2013:CA2050).

					vernietiging inpassingsplan in uitspraak 2017:2738
2017	2920	Provinciaal inpassingsplan netuitbreiding	nvt	3	Uitspraak op vovo
2018	419	Inpassingsplan Netuitbreiding Kop van Noord-Holland (herstelbesluit): Het plan voorziet in de aanleg van een nieuwe ondergrondse hoogspanningsverbinding tussen een nieuw transformatorstation en vier bestaande transformatorstations	MK	7	Beroep tegen besluit genomen na vernietiging inpassingsplan in uitspraak 2017:2738
2018	2672	Inpassingsplan Zuid-West, 380 kV-west vastgesteld. Het rijksinpassingsplan maakt de aanleg van een nieuwe 380 kV-verbinding van ongeveer 40 kilometer tussen Borssele en Rilland mogelijk. (hoogspanningsverbinding)	MK	21	StAB ingeschakeld
2020	1118	Omgevingsvergunning verleend aan TenneT TSO B.V. voor het bouwkundig aanpassen van de hoogspanningsmasten met mastnummers [...] en de fundering langs de Visvijverweg te Swifterbant	MK	11	
2020	1230	Rijksinpassingsplan Net op zee Hollandse Kust (noord) en Hollandse Kust (west Alpha)	MK	13	StAB ingeschakeld
2021	1463	Acht uitvoeringsbesluiten ter uitvoering rijksinpassingsplan Zuid-West kV-west hoogspanningsverbinding Borssele Rilland ¹⁷	MK	11	
2020	1495	besluit van 14 december 2017 tot vaststelling van het inpassingsplan "Noord-West 380 kV EOS-VVL". Het rijksinpassingsplan maakt de aanleg van een nieuwe 380 kV-verbinding met een lengte van ongeveer 40 kilometer tussen Eemshaven en Viervelaten mogelijk.	MK	30	Einduitspraak na tussenuitspraak; einduitspraak na toepassing art. 8:57 Awb. ¹⁸
2022	1702	Omgevingsvergunning aan TeneT TSO B.V. voor het constructief aanpassen van de hoogspanningsmasten van de hoogspanningsverbinding Diemen-Lelystad	MK	15	
2022	2736	Rijksinpassingsplan Net op zee Hollandse Kust (west Beta) (voorziet in de aanleg van ondergrondse hoogspanningskabels van het windenergiegebied Hollandse Kust West op zee naar het transformatorstation Zeestraat)	MK	10	
2023	482	Vaststelling inpassingsplan , verlening omgevingsvergunning voor realisatie van twee aansluitingen in de bestaande schakeltuin van een hoogspanningsstation	MK	9	
2023	1164	Vaststelling hogere waarden voor de ten hoogste toelaatbare geluidbelasting, vaststelling bestemmingsplan, verlening omgevingsvergunning bouw o.a. 580 appartementen, verlening omgevingsvergunning bouw schakelstation	MK	10	2 zittingen
2023	3123	Vaststelling inpassingsplan , verlening omgevingsvergunning realiseren hoogspanningsstation met bijbehorende werken	MK	25	

Tabel 4a Uitspraken van de Afdeling als rechter in eerste en enige aanleg over bestemmingsplannen die zien op het realiseren van een elektriciteitsproject

jaar	ecli	aard vd zaak	EK/ MK	duur in mnd	Bijzonderheden?
2016	1070	Bestemmingsplan '150kV-verbinding Geervliet-Middelharnis' gewijzigd vastgesteld: aanleggen drainage	EK	10	
2016	1515	Bestemmingsplan 'Buitengebied 2014': herziening buitengebied, o.a. inhoudende een hoogspanningsverbinding	MK	18	
2017	2764	Bestemmingsplan 'Enschotse baan hoogspanningsverbinding'	MK	15	
2020	2415	Bestemmingsplan 'Buitengebied Valburg - 20	nvt	3	Uitspraak op vovo

¹⁷ Tegen het inpassingsplan is ook geprocedeerd; dat heeft geleid tot de ook in deze tabel opgenomen uitspraak met nummer ECLI:NL:RVS:2018:2672.

¹⁸ Tussenuitspraak: ECLI:NL:RVS:2019:3406.

		(Transformatorstation afslag A15)'. Het (gewijzigd vastgestelde) bestemmingsplan maakt de ontwikkeling van een nieuw transformatorstation nabij afslag 38 van de rijksweg A15 mogelijk			
2020	2542	Bestemmingsplan 'Versterken 150kV-net' gewijzigd vastgesteld. Het plan voorziet in de aanleg van een ondergrondse 150kV-hoogspanningsverbinding tussen het hoogspanningsstation Graetheide, ten noorden van het Chemelot-terrein en ten oosten van de rijksweg A2, en het hoogspanningsstation Lutterade, in de woonkern van Lindenheuvel	MK	17	
2021	1845	Vaststelling bestemmingsplan "Borsels Buiten, 150 kV Ellewoutsdijk, 2018". Het plan bevat de regeling voor de nieuwe ondergrondse 150 kV-kabelverbinding tussen het 150 kV-station Goes de Poel en het 150 kV-station Westdorpe voor het gedeelte dat binnen de grenzen van de gemeente Borsele ligt.	MK	42	6:19-besluit tijdens procedure
2021	1865	Bestemmingsplan "Tilburg, hoogspanningsverbinding 150 kV Tilburg Noord-Best"	nvt	8	vovo
2021	1928	Bestemmingsplan 'Ondergrondse 150kV Tilburg Noord-Best, gemeente Oirschot'	nvt	5	vovo
2021	2055	Bestemmingsplan 'Versterken 150 kV-net Haps-Boxmeer'	MK	30	
2022	2450	Bestemmingsplan 'Onna, Onnase Doodweg 2 - trafostation Steenwijk'. Ten zuidoosten van de kern Steenwijk en ten noorden van het dorp Onna ligt het transformatorstation Steenwijk-Onna, op de hoek van de Onnaweg en het Bedelaarspad. Het bestemmingsplan voorziet in aanpassingen en uitbreiding van het terrein van het bestaande transformatorstation in zuidelijke richting	EK	11	Ihkv de procedure ook beslist op vovo ¹⁹
2022	3127	Bestemmingsplan 'Herstelplan Versterken 150 kV-net Haps-Boxmeer' vastgesteld. De raad heeft eerder drie bestemmingsplannen vastgesteld: 'Versterken 150 kV-net Haps-Boxmeer', 'Buitengebied 2018' en 'Veegplan Buitengebied 2018'. Die plannen voorzien onder meer in boven- en ondergrondse hoogspanningsleidingen tussen Haps en Boxmeer en in de uitbreiding van een hoogspanningsstation in Boxmeer.	nvt	9	Uitspraak op vovo, waar om is verzocht ihkv beroep tegen herstelbestemmingsplan dat is vastgesteld nav de gedeeltelijke vernietiging vh bestemmingsplan 'Versterken 150 kV-net Haps-Boxmeer' (2021:2055)
2023	2217	Bestemmingsplan 'Transformatorstation Oostzaan'	MK	6	
2023	2904	Bestemmingsplan 'Buitengebied, Hoogspanningsstation Veenoord'	EK	5	
2023	3554	Bestemmingsplan 'Vijfhuizen Nieuwe Meer 150 kV verbinding'	EK	19	
2023	4244	Bestemmingsplan "Ondergrondse 150kV Tilburg Noord - Best, gemeente Oirschot". Het plan voorziet in de aanleg van een ondergrondse 150 kV-hoogspanningsverbinding tussen de 150 kV-hoogspanningsstations in Tilburg Noord en Best en de verwijdering van de bestaande bovengrondse 150 kV-hoogspanningsverbinding.	MK	31	

Tabel 4b Uitspraken van de Afdeling als rechter in eerste en enige aanleg over bestemmingsplannen die *mede* zien op het realiseren van een elektriciteitsproject

jaar	ecli	aard vd zaak	EK/ MK	duur in mnd	Bijzonderheden?
------	------	--------------	-----------	-------------------	-----------------

¹⁹ ECLI:NL:RVS:2022:2450.

2015	185	Bestemmingsplan 'Schinveldse Es'. De daarin voor "Leiding - Hoogspanningsverbinding" aangewezen gronden zijn, behalve voor de andere daar voorkomende bestemming(en), mede bestemd voor een bovengrondse hoogspanningsverbinding van ten hoogste 150 kV	EK	11	
2016	1040	Bestemmingsplan 'Brandevoort II - Liverdonk Oost I': In het bestemmingsplan is aan de gronden in het uit te werken gebied de bestemming "Woongebied II (uit te werken ex artikel 11 van de WRO)", op de plankaart nader aangeduid als "Liverdonk", toegekend. Voorts is in het bestemmingsplan aan de strook grond aan de zuidzijde van het plangebied de dubbelbestemming 'Bovengrondse hoogspanningsleidingen' toegekend.	MK	10	
2017	776	Bestemmingsplan 'Buitengebied 2014': herziening buitengebied, o.a. inhoudende een hoogspanningsverbinding 5. TenneT betoogt dat artikel 28, lid 28.2, onder c. sub 2 niet in het bestemmingsplan opgenomen had mogen worden. Dit artikel bevat de bouwregels binnen de bestemming 'Leiding – Hoogspanningsverbinding'.	MK	27	Einduitspraak na tussenuitspraak; 6:19-besluit tijdens procedure
2017	1360	Bestemmingsplan 'Brandevoort II - [locatie B]' 1. Het plan voorziet voor het perceel [locatie B], voor zover hier van belang, in de bestemming 'Leiding – Hoogspanningsverbinding'. [appellant] woont in de omgeving van het plangebied op het perceel [locatie A] in Mierlo, gemeente Geldrop-Mierlo. De hoogspanningsverbinding loopt ten noorden van de woning van [appellant]. [appellant] vreest voor een onveilige situatie ter plaatse van zijn woning als gevolg van de bestemming "Leiding - Hoogspanningsverbinding" op het perceel [locatie B]. 2. De hoogspanningsverbinding is planologisch reeds mogelijk gemaakt bij het bestemmingsplan "Brandevoort II". Dit plan is door de uitspraak van de Afdeling van 19 oktober 2011, ECLI:NL:RVS:2011:BT8573, onherroepelijk geworden. Met het bestemmingsplan "Brandevoort II" is het tracé van de hoogspanningsverbinding alsmede de mogelijkheid om de 150 kV hoogspanningsleiding te bundelen met de 380 kV hoogspanningsleiding in de omgeving van de woning van [appellant] planologisch reeds mogelijk.	EK	8	
2017	2193	Bestemmingsplan 'Derde Merwedehaven' 3. Het plan heeft betrekking op de aan de Beneden-Merwede gelegen Derde Merwedehaven, het bedrijventerrein ten noorden van deze haven, het 380 Kv-transformatorstation ten westen van de haven, het staalstraalbedrijf in de haven en op de gronden van de gesloten stortplaats Derde Merwedehaven ten zuiden van deze haven.	MK	24	Einduitspraak na tussenuitspraak ²⁰
2018	103	Bestemmingsplan "Ondergrondse Hoogspanningsverbinding Landelijk Gebied Koggenland": Het voorliggende plan voorziet ter plaatse van een strook grond van 3 m breed, die binnen bovengenoemde strook van 50 m breed ligt, in de dubbelbestemming "Leiding - Hoogspanning" voor een ondergrondse hoogspanningsverbinding.	MK	28	Einduitspraak na tussenuitspraak; ²¹ 6:19-besluit tijdens procedure
2019	2155	Bestemmingsplan "Buitengebied Geldrop-Mierlo, 1e herziening" Het plan is een partiële herziening van het bestemmingsplan "Buitengebied Geldrop Mierlo", dat op 8 november 2010 is vastgesteld, (hierna: het vorige plan) en voorziet in een	EK	14	

²⁰ ECLI:NL:RVS:2016:1354

²¹ ECLI:NL:RVS:2016:2142

		bovengrondse hoogspanningsverbinding en hoogspanningsmasten met een maximum bouwhoogte van 60 m.			
2020	806	Bestemmingsplan 'Amstelveel A9' (TenneT is eigenaar van de 150 kV-kabelverbindingen die in de gronden binnen het plangebied zijn gelegen) 2. TenneT betoogt dat de raad ten onrechte in het plan geen dubbelbestemming "Leiding- hoogspanningsverbinding" heeft opgenomen ten behoeve van de twee ondergrondse 150 kV-kabelverbindingen. Zij stelt in dit verband dat het van belang is dat de verbindingen worden beschermd en gevrijwaard blijven van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen en activiteiten die een gevaar kunnen vormen voor de leveringszekerheid en betrouwbaarheid van de elektriciteitsvoorziening. Verder stelt TenneT dat een dubbelbestemming ten behoeve van de 150 kV-kabelverbindingen nodig is opdat de ligging van de verbindingen voor eenieder kenbaar is en de aanwezigheid van de verbindingen verzekerd is. Voor de bescherming van de 150 kV-verbindingen in het plangebied is niet voldoende dat in de bestemmingen "Water", "Verkeer" en "Groen" is opgenomen dat de bestemmingen mede nutsvoorzieningen omvatten, aldus TenneT.	EK	10	
2020	2308	Bestemmingsplan "Bedrijventerrein Drieschouwen, Vaartwijk en Stroodorpe - herziening Westkade 123 Sas van Gent". HVS Westdorpe Enduris B.V. is eigenaar van het hoofdverdeelstation "Westdorpe" aan de Westkade 123 te Sas van Gent en wenst een uitbreiding van dit HS-station. Het plan voorziet in het juridisch-planologisch mogelijk maken van een uitbreiding van het transformatorvermogen, een nieuwe ontsluiting van het HS-station, een gebouw ten behoeve van een schakelinstallatie en overige gebouwen.	EK	8	
2021	1025	Vaststelling bestemmingsplan "Fort de Pol, Eefde West en Windpark IJsselwind" 8.1. Het plan voorziet ten zuiden van windturbine 3 in de dubbelbestemming "Leiding – Hoogspanningsverbinding". Ingevolge artikel 12, lid 12.1, van de planregels zijn deze gronden mede bestemd voor een bovengrondse hoogspanningsverbinding.	MK	20	6:19-besluit tijdens procedure

Tabel 4c Uitspraken van de Afdeling als rechter in eerste en enige aanleg over bestemmingsplannen die *niet* zien op het realiseren van een elektriciteitsproject, maar waarin wel sprake is van geschilpunten die voor het realiseren van (een) elektriciteitsproject(en) van belang zijn

jaar	ecli	aard vd zaak	EK/ MK	duur in mnd	Bijzonderheden?
2015	2416	Bestemmingsplan 'Buitengebied Zijpe' Trafostation 48. Het beroep van [appellant sub 15] is voorts gericht tegen het plandeel met de bestemming "Bedrijf - Nutsvoorziening" wat betreft de gronden grenzend aan de noordzijde van haar perceel [locatie 18]. [appellant sub 15] betoogt dat ten onrechte geen maximaal bebouwingspercentage is opgenomen voor dit plandeel. Hierdoor kan het ter plaatse aanwezige trafostation van ongeveer 3 m bij 3 m aanzienlijk worden vergroot, hetgeen zij uit een stedenbouwkundig uitgangspunt onwenselijk acht. Het planologische regime voor het trafostation wijkt volgens haar bovendien af van het planologische regime van andere gelijkwaardige trafostations in de omgeving.	MK	15	

		48.1. De raad betwist in zoverre de ontvankelijkheid van het beroep van [appellant sub 15]. Hiertoe voert de raad aan dat vanwege het gekozen planologische regime ter plaatse geen groot transformatorstation kan worden gerealiseerd. Gelet hierop mist het betoog van [appellant sub 15] in zoverre feitelijke grondslag, zodat [appellant sub 15] in zoverre geen procesbelang heeft bij haar beroep, aldus de raad.			
2016	1043	Bestemmingsplan 'Buitengebied, 2 ^e herziening': actualisatie van het planologische regime voor het buitengebied van de gemeente Reimserwaal. De beroepen van de minister van EZ en TenneT B.V. zijn erop gericht te waarborgen dat het plan niet in de weg staat aan een positieve bestemming van het 380 kV-hoogspanningsstation, met daarop aansluitende bovengrondse hoogspanningsverbindingen en overige voorzieningen, dat is voorzien in het rijksinpassingsplan 'Hoogspanningsstation Rilland'	MK	13	6:19-besluit tijdens procedure
2016	1208	Bestemmingsplan 'Uitbreiding Agriport A7, grootschalige glastuinbouw, 1e partiële herziening' 9.4. Het thans voorliggende plan voorziet naast glastuinbouw in een datacenter van 70 ha. Het Besluit milieueffectrapportage kent geen op een datacenter toegespitste categorie. Dat de raad is aangesloten bij categorie D11.3 voor de uitbreiding van een industrieterrein acht de Afdeling niet onjuist. Het plan overschrijdt de drempelwaarde van die activiteit van 75 ha niet. Voor zover [appellant] en Meerpak BV betogen dat de drempelwaarde dient te worden toegepast op het datacenter en een in de omgeving daarvan voorzien transformatorstation gezamenlijk overweegt de Afdeling dat het transformatorstation geen deel uitmaakt van categorie D11.3 voor de uitbreiding van een industrieterrein. Het transformatorstation maakt deel uit van het inpassingsplan "Netuitbreiding Kop van Noord-Holland" dat is getoetst aan de categorie D24.2 'De aanleg, wijziging of uitbreiding van een ondergrondse hoogspanningsleiding'. Derhalve is cumulatie bij de toepassing van de drempelwaarden niet aan de orde. Het plan overschrijdt de drempelwaarde niet, zodat een formele m.e.r.-beoordeling als bedoeld in artikel 2, vijfde lid, aanhef en onder a, van het Besluit milieueffectrapportage niet is vereist. Het betoog faalt.	MK	14	
2016	3067	Bestemmingsplan '[locatie], Hazerswoude-Dorp': Het plan voorziet in de verplaatsing van de bedrijfswoning en verplaatsing en vergroting van de agrarische bedrijfsbebouwing op het perceel van [belanghebbende] aan het [locatie] in Hazerswoude-Dorp. Het plan houdt verband met de hoogspanningsverbinding waarin het rijksinpassingsplan 'Randstad 380 kV-verbinding Beverwijk-Zoetermeer (Bleiswijk)' voorziet. De bedrijfswoning komt gedeeltelijk in de magneetveldzone van de aan te leggen verbinding te staan. De raad heeft daarom een verplaatsing van de bedrijfswoning mogelijk gemaakt.	MK	9	Ihkv de procedure ook beslist op vovo ²²
2017	717	Bestemmingsplan 'Buitengebied' 4. [appellant] betoogt dat de raad niet voldoende onderzoek heeft gepleegd naar alternatieve locaties en evenmin naar mogelijkheden om het bouwvlak zodanig op te schuiven dat overlast op zijn perceel wordt tegengegaan.	nvt	6	Uitspraak op vovo

²² ECLI:NL:RVS:2016:1897

		<p>4.1. De raad heeft zich op het standpunt gesteld dat alternatieve locaties om uiteenlopende redenen niet in aanmerking komen. Het opschuiven van het bouwvlak behoort volgens hem evenmin tot de mogelijkheden, in verband met een hoogspanningsverbinding die over het plangebied loopt.</p> <p>4.2. Bij de behandeling van het beroep en het verzoek is naar voren gekomen dat Stichting Vilente samen met de gemeente Ede diverse alternatieve locaties voor het zorgcentrum heeft gezien. Die locaties bleken echter niet bruikbaar te zijn. Zo was de onderzochte locatie aan de Klinkenbergerweg niet te koop, is de locatie "Simon Steven" te klein en ligt het terrein van het voormalige tuincentrum "Kernhem" uit een oogpunt van bereikbaarheid te ver buiten het centrum van Ede. Verder bleek het verdelen van de voorzieningen over meer dan één locatie om praktische redenen niet haalbaar te zijn en is vestiging buiten de gemeente onwenselijk nu het complex juist is bedoeld voor inwoners van Ede. Naar het oordeel van de voorzieningenrechter kan in verband met het voorgaande niet met vrucht worden gesteld dat onvoldoende aandacht is besteed aan het zoeken naar alternatieve locaties voor het zorgcentrum. De enkele omstandigheid dat in de plandoelichting geen verslag is gedaan van het zoekproces, brengt niet met zich dat het besluit voor vernietiging in aanmerking komt.</p> <p>De raad heeft zich voorts op het standpunt mogen stellen dat het redelijkerwijs niet mogelijk is binnen de gekozen locatie het bouwvlak in voor [appellant] gunstige zin te verschuiven. In dat verband wordt opgemerkt dat dit alleen mogelijk zou zijn wanneer de aanwezige hoogspanningsverbinding ondergronds komt te lopen dan wel wordt verlegd, hetgeen zeer hoge kosten met zich zou brengen.</p> <p>Het betoog van [appellant] faalt.</p>			
2017	1155	<p>Bestemmingsplan "Harnaschpolder Zuid 2014"</p> <p>17.3. Met de vaststelling van het inpassingsplan 'Inpassingsplan Zuidring Wateringen - Zoetermeer (380 kV leiding)' (hierna: het rijksinpassingsplan) is een 380 kV- hoogspanningsverbinding tussen Wateringen en Zoetermeer mogelijk gemaakt. De hoogspanningsverbinding is inmiddels gerealiseerd. Het perceel van [appellant sub 1] bevindt zich in de buurt van twee hoogspanningsmasten binnen deze hoogspanningsverbinding.</p> <p>17.3.1. Het gebied rondom een hoogspanningsverbinding waarbinnen het jaargemiddelde magneetveld hoger is dan 0,4 microtesla wordt de magneetveldzone genoemd. Vanuit een oogpunt van volksgezondheid wil de raad geen (mantelzorg)woningen toestaan binnen deze magneetveldzone. (...)</p>	MK	17	Tussenuitspraak ²³
2019	3026	<p>Bestemmingsplan 'Landelijk Gebied Noord'</p> <p>15. [appellant sub 13] betoogt dat de raad ten onrechte voor zijn agrarisch perceel aan de Ter Aaseweg in Nieuwer Ter Aa geen bouwvlak heeft toegekend. Daartoe voert hij aan dat het bouwvlak ter vervanging dient van twee woningen aan de [locatie 15] in Nieuwersluis, aangezien die woningen verplaatst dienen te worden in verband met een hoogspanningsleiding.</p>	MK	33	StAB ingeschakeld; einduitspraak na tussenuitspraak ²⁴
2018	197	Bestemmingsplan "Facetbestemmingsplan kleinschalige windturbines":	MK	18	StAB ingeschakeld

²³ Geen einduitspraak gevonden.

²⁴ ECLI:NL:RVS:2017:2672

		6. Binnen het plangebied bevinden zich verschillende bovengrondse hoogspanningsverbindingen die in beheer zijn bij TenneT. TenneT vreest dat het plan, voor zover daarin wordt voorzien in het plaatsen van kleinschalige windturbines, de leveringszekerheid van elektriciteit in gevaar brengt wanneer een door een kleinschalige windturbine afgeworpen rotorblad leidt tot beschadiging van deze hoogspanningsleidingen.			
2018	2853	Bestemmingsplan "Buitengebied, parapluherziening externe veiligheid en overige milieucontouren" In de directe nabijheid van het perceel [locatie] te Noordscheschut staat een voormalige hoogspanningsmast. KPN wil deze mast gaan gebruiken als antennemast. De raad heeft daarom in het plan aan de gronden van de mast, die de bestemming "Agrarisch" hebben, de aanduiding "zend-/ontvangstinstallatie" toegekend.	EK	11	2 zittingen
2019	1844	bestemmingsplan "Woningbouw Paterswolde Noord" [appellant sub 1] en [appellant sub 2] wonen aan onderscheidenlijk de [locatie 1] en [locatie 2] ten zuiden van het plangebied. Het plangebied is aan de achterzijde van hun woningen. Zij kunnen zich niet verenigen met het plan vanwege de gevolgen daarvan voor hun woon-en leefklimaat. Volgens hen is de ladder voor duurzame verstedelijking niet goed toegepast, is het plan in strijd met provinciaal beleid en past de voorziene woningbouw niet in de omgeving. Ook is volgens hen onvoldoende rekening gehouden met het bestaande transformatorstation in het plangebied.	MK	21	
2021	722	bestemmingsplan "Westvaartpark, Hazerswolde-Rijndijk" 8. [appellant sub 1] en anderen betogen dat een deel van de nieuwe woningen te dicht bij de ter plaatse aanwezige hoogspanningsverbindingen worden gebouwd, waardoor de achtertuinen van deze woningen zich bevinden binnen de magneetveldzone van 0,4 microtesla.	MK	14	6:19-besluit tijdens procedure
2022	3733	Bestemmingsplan "Grondwaterneutrale Kelders". 2. Hessenbergweg 109 B.V. en andere zijn erfpachters van een viertal percelen in het gebied "Amstel III en Bullewijk" in Amsterdam Zuidoost. Zij hebben voornemens om deze percelen te (her)ontwikkelen ten behoeve van woningen, kantoren, detailhandel en commerciële functies. Liander N.V. is netbeheerder en eigenaar van transformatorstations in het plangebied. Hessenbergweg 109 B.V. en andere en Liander N.V. vrezen als gevolg van het parapluplan voor de haalbaarheid van hun beoogde bouwplannen op de locaties respectievelijk het realiseren van kabelkelders van transformatorstations en daarmee ook voor een effectieve en verzekerde energievoorziening in Amsterdam.	MK	14	

3.3 Bevindingen op basis van de inventarisatie

Na een overzicht van de verzamelde zaken en de belangrijkste kenmerken daarvan, vatten we die samen in de onderstaande tabel.²⁵ Daarin staat voor de onderscheiden categorieën zaken aangegeven om hoe veel zaken het ging, wat de gemiddelde doorlooptijd was, het percentage meervoudig behandelde zaken en het percentage zaken met bijzondere kenmerken (verzoek om voorlopige voorziening

²⁵ De zaken die louter een verzoek om voorlopige voorziening betroffen, hebben we buiten beschouwing gelaten.

tijdens de procedure, onderzoek door de StAB, tussenuitspraak, herstelbesluit (ex art. 6:19 Awb), meer dan één zitting gehouden).²⁶

Tabel 5 Samenvattende bevindingen categorieën uitspraken (alleen bodemzaken)

Kenmerk	Categorie					
	1. Rechtbank	2. Afdeling: hoger beroep	3. Afdeling: eerste en enige aanleg	4a. Afdeling: bstplan alleen over elektriciteit	4b. Afdeling: bstplan mede over elektriciteit	4c. Afdeling: bstplan elektriciteit onderdeel discussie
Aantal uitspraken	5	2	18	11	10	11
MK	50% ²⁷	50%	89%	64%	50%	91%
Doorlooptijd in maanden	22	9	12	19	11	16
Zaken met bijzonderheden	-	50%	28%	18%	30%	64%
- vovo tijdens procedure	-	50%	-	9%	-	9%
- StAB	-	-	17%	-	-	18%
- tussenuitspraak	-	-	5,5%	-	20%	18%
- 6:19-besluit	-	-	-	9%	20%	18%
- meer dan één zitting	-	-	5,5%	-	-	9%

Welk beeld komt uit de inventarisatie naar voren? We noemen vier opvallende punten.

1. Een van de meest opvallende bevindingen van het onderzoek is dat er bij rechtbanken heel erg weinig procedures zijn over elektriciteitsprojecten. Over de periode 2015-2023 vonden we acht uitspraken over elektriciteitsprojecten, waaronder drie beslissingen op verzoeken om voorlopige voorziening hangende de bezwaarprocedure.²⁸ Van twee van de vijf rechtbankuitspraken waartegen hoger beroep mogelijk was, is hoger beroep ingesteld. Van drie andere uitspraken is niet bekend of hoger beroep is ingesteld. Omdat die drie uitspraken zijn gedaan in 2021, 2022 en 2023, is waarschijnlijk dat in één ervan (die uit 2021) geen hoger beroep is ingesteld, maar zeker is dat niet. Al met al bieden de verzamelde gegevens geen aanknopingspunten om ervan uit te gaan dat maar weinig hoger beroep wordt ingesteld tegen rechtbankuitspraken in zaken over elektriciteitsprojecten.

Ook voor het overige is het aantal uitspraken dat wij vonden beperkt. Het aantal uitspraken over elektriciteitsprojecten van de Afdeling als rechter in eerste en enige aanleg bedroeg negentien (waarvan achttien bodemprocedures), het aantal uitspraken over bestemmingsplannen over of in verband met elektriciteitsprojecten kwam in geen van de drie door ons onderscheiden categorieën ver boven de tien uit.

De uitspraken over elektriciteitsprojecten van de Afdeling als rechter in eerste en enige aanleg gingen in meerderheid (12 van de 19) over inpassingsplannen. In 2 gevallen ging het om uitvoeringsbesluiten,

²⁶ Ondanks de kleine aantallen kiezen we – vanwege de vergelijkbaarheid – voor het weergeven van de bevindingen door middel van percentages.

²⁷ Van 1 van de 5 uitspraken is niet bekend of die enkelvoudig of meervoudig is gedaan.

²⁸ Het is niet uitgesloten dat er in de periode 2015-2023 meer rechtbankuitspraken over elektriciteitsprojecten zijn gedaan. Een indicatie daarvoor is dat we voor een van de hogerberoepsuitspraken niet de ‘bijbehorende’ rechtbankuitspraak in Porta luris hebben kunnen vinden. Voor die zaak is zeker dat er een rechtbankuitspraak is die niet in Porta luris is opgenomen. Denkbaar is derhalve dat er meer rechtbankuitspraken over elektriciteitsprojecten zijn die niet in Porta luris zijn opgenomen.

in 3 gevallen om omgevingsvergunningen en in 2 gevallen om procedures waar zowel een inpassingsplan als omgevingsvergunning(en) ter discussie stonden.

2. Wordt gekeken naar de doorlooptijden van de procedures, dan is een duidelijk verschil te zien tussen de rechtbankuitspraken en de uitspraken in hoger beroep. In de vier zaken bij de rechtbank waarvan we de gemiddelde doorlooptijd weten, bedroeg die 22 maanden, in de twee hogerberoepsprocedures bij de Afdeling bedroeg de gemiddelde doorlooptijd 9 maanden.

3. Voor wat betreft de wijze van behandeling van de zaak, door een enkelvoudige- of meervoudige kamer, is te zien dat twee van de vier rechtbankuitspraken waarvan we het weten, meervoudig zijn behandeld. Van de twee uitspraken van de Afdeling als hogerberoepsrechter is er één meervoudig behandeld. Van de achttien uitspraken van de Afdeling als rechter in eerste en enige aanleg in elektriciteitsprojecten zijn er zestien meervoudig behandeld. Dat is duidelijk meer dan in de andere categorie zaken waarnaar we hebben gekeken (bestemmingsplannen).

4. Een laatste bevinding betreft de mate waarin procedures afwijken van de standaardprocedure (zoals: er wordt een onderzoek door de StAB gedaan, er wordt een tussenuitspraak gedaan, er wordt een herstelbesluit ex art. 6:19 Awb genomen, er vinden meerdere zittingen plaats). Onder de rechtbankzaken en de zaken van de Afdeling als hogerberoepsrechter was er één procedure die afweek van de standaardprocedure (een verzoek om voorlopige voorziening hangende de hogerberoepsprocedure), van de achttien zaken bij de Afdeling als rechter in eerste en enige aanleg in elektriciteitsprojecten was in vijf zaken sprake van een afwijking (drie keer betrof het de inschakeling van de StAB, in één zaak een extra zitting, in een zaak een tussenuitspraak). Dat is een substantieel verschil ten opzichte van de procedures bij de rechtbank en in hoger beroep over elektriciteitsprojecten, maar niet ten opzichte van bestemmingsplanprocedures over en in verband met elektriciteitsprojecten; ook daar is in een substantieel aantal gevallen sprake van een afwijking van de standaardprocedure (met name: tussenuitspraken en 6:19-besluiten).

4. Conclusie

Bestuursrechters behandelen niet met grote regelmaat zaken over elektriciteitsprojecten. Het aantal procedures over elektriciteitsprojecten dat in eerste en enige aanleg door de Afdeling wordt behandeld is echter aanzienlijk groter dan het aantal procedures bij rechtbanken en bij de Afdeling als hogerberoepsrechter. Er is geen reden om aan te nemen dat in geschillen over elektriciteitsprojecten maar beperkt gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheid van hoger beroep. Procedures over dit soort projecten duren gemiddeld bij de Afdeling substantieel korter dan bij de rechtbanken, ondanks het feit dat deze zaken bij de Afdeling bijna steeds meervoudig worden behandeld en dat met regelmaat sprake is van afwijkingen van de standaardprocedure (met name in de vorm van inschakeling van de StAB). Om die reden kan worden verondersteld dat het aanmerken van besluiten over elektriciteitsprojecten waartegen op dit moment beroep in twee instanties tegen openstaat als zijnde van 'groot maatschappelijk belang', met als consequentie dat de Afdeling als rechter in eerste en enige aanleg de bevoegde instantie is, tot een effectievere afdoening van deze zaken zal leiden. Bijkomend voordeel is dat ook de procedurele versnellingen die deze aanwijzing meebrengt (weer) van toepassing zijn.